

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno diplomantky: **Mgr. Helena Zemanová**

Obor studia: učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor Čj-D

Název diplomové práce: **Využití prózy Petry Soukupové v literární výchově na 2. stupni ZŠ**

Jméno posuzovatele: PhDr. Mgr. David Franta, Ph.D. (KČJ FPE ZČU v Plzni)

Paní Mgr. Zemanová se ve své diplomové práci ujala nelehkého úkolu, a sice vysvětlit a na konkrétních příkladech z literárního díla současné prozaičky Petry Soukupové demonstrovat integrovanou výuku osobnostně sociální výchovy (OSV) a literární výchovy jako jedné ze tří složek předmětu český jazyk a literatura na 2. stupni ZŠ. Diplomantka vychází z komunikačně pojatého modelu, kdy má být literatura jako expresivní předmět, jenž má být v prostředí ZŠ oproštěn od nadbytečné/zbytečné akademičnosti; opírá se o monografie a studie Ondřeje Hníka, Ladislavy Lederbuchové, Marty Geruškové aj. S diplomantkou v zásadě souhlasím, vhodnějšími modely ve vyučování češtině a literární výchově na ZŠ jsou ty konstruktivistické, na SŠ spíše ty strukturalistické; na diplomantčině textu je dobře znát, že vychází z vlastní pedagogické praxe a učitelského nadšení, místy proto odborný výklad spíše k eseji, ale oba tyto útvary jsou pro tento typ kvalifikační práce relevantní.

Diplomová práce je v mnoha ohledech velmi inspirativní, je to vyzrálý text, jenž svědčí o tom, že jeho autorka je přemýšlivá a výborná češtinářka. Určitá tvrzení kolegyně Zemanové jsou ovšem zavádějící:

1) Integrace literární výchovy je z hlediska expresivity předmětu funkční s hudební nebo výtvarnou výchovou, ale s dějepisem už toto rozporuji, protože dějepis je předmět po těch všech reformních úvahách o vyučování dějepisu i v uskutečněných revizích vzdělávacích plánů (např. ve Švédsku) předmět naukový. Kolegyně se v otázce integrace měla opřít o základní monografii, viz PODROUŽEK, Ladislav. *Integrovaná výuka na základní škole*. Plzeň: Fraus, 2002, i o můj historický přehled integrace ČJL od počátku 20. st. do současnosti, viz FRANTA, David. *Modelování integrované výuky předmětu český jazyk a literatura (přednosti a limity)*. In ČECHOVÁ, Marie, SPĚVÁČKOVÁ, Martina (eds.). *Od praxe k teorii a zpět ve vyučování češtině*. Plzeň: ZČU, 2019, s. 116–133.

2) Souhlasím s jednosměrnou integrací literárních ukázek do dějepisu než dějepisu do literatury na základní škole (zásada Ladislavy Lederbuchové), ale nikoliv již s tvrzením, že integrace literárních ukázek by měla probíhat do jazykového a slohového vyučování také jen jednosměrně a nikdy naopak. Jazyk je základním stavebním materiálem literatury, a ačkoliv interpretace zaměřená na zkoumání formální stránky textů většinu žáků odrazuje, jak vyplývá z Valova výzkumu (s. 26), je její postupné dávkování nejvhodnější cestou připravit půdu k vyučování ČJL na SŠ. Konstruktivismus je založen na konstruktech vyplývajících z textu, převážně z jeho tematického plánu, ale poučenější čtenář si všímá také jazykového plánu, jenž vlastně osmyslňuje význam textu, čili ještě jinak: v literatuře nejde ani tak o obsah, ale spíše o formu (to před strukturalisty prokázali svou uměleckou praxí např. Baudelaire a prokletí básníci). Měla by zaznít také otázka, jak je možné, že žáci českých škol se ve čtenářské gramotnosti ve srovnání s jinými zeměmi neustále zhoršují, byly-li zavedeny různé hravé konstruktivistické principy do většiny českých škol již před mnoha lety.

3) Souhlasím, že literární text má obrovský potenciál svou formativní funkcí, lze v ní nacházet jistě modelové nebo vzorové situace jedinců, ale tato funkce by neměla upozadit funkci estetickou, aby se totiž nestala jen prostředkem různých jiných neliterárních aktivit či aktivismu. Dobrá je myšlenka, že při integraci literární výchovy a OSV mají být definovány 2 cíle, ale primárním cílem by měl vždy zůstat cíl literárněvýchovný, nezůstane-li jím, bude pak podle mého soudu literární výchova náchylnější k jistým dezinterpretacím různého charakteru.

Po výstižné charakteristice poetiky próz Petry Soukupové následují plány výukových lekcí kolegyně Zemanové, ty jsou podrobně popsány, jsou definovány jejich cíle, metody, formy vyučování, odkazuje k RVP ZV. Tyto pasáže tvoří druhé jádro kvalifikační práce.

Ohledně kompozice práce bych seznam zkratk vložil až na konec, před úvodem je to nestandardní. Způsob referování k odborné literatuře není v podání kolegyně Zemanové neproblematický, u časopiseckých studií je třeba vždy uvádět stránkové rozpětí a u kolektivní monografie je třeba uvést konkrétní kapitolu i s uvedením autora, tedy nestačí napsat např. STUHLÍKOVÁ, Iva a Tomáš JANÍK. *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 403–404, ale správně má být: SLAVÍK, Jan, NEDĚLKA, Michal, VALENTA, Josef, HNÍK, Ondřej, BRÜCKNEROVÁ, Dana a Kateřina DYTRTOVÁ. *Didaktiky expresivních oborů: tvorba a její reflexe ve výchově a vzdělávání*. In: STUHLÍKOVÁ, Iva, JANÍK, Tomáš a kol., *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 361–422, zde s. 403–404. Ve výňatcích z literárních děl je třeba zásahy editora vkládat do hranatých závorek.

Sporadicky se v diplomové práci objevují překlepy nebo chyby, např. na s. 17 *kubikulární dokument* > *kulikulární*; s. 23 *jakoby měla výuka* > *jako by měla výuka*; s. 24 *apodobám* > *a podobám*; s. 26 [...] *odává však, že „Při [...] > že „při [...]*, s. 62 *nevinou hrou* > *nevinnou*.

Díky vlastní praktické zkušenosti ve školním prostředí vidí paní Mgr. Zemanová problematická místa v RVP ZV, umí se vyznat nejen v textech literárních, ale i odborných, umí myšlenky adekvátně formulovat. I přes výše uvedené výhrady k diplomové práci, jež většinou pramení z jiného pohledu, a sice stále ještě gymnazijního učitele češtiny a ve vyučování strukturalisty s novohistorickými inovacemi, hodnotím práci jako „výbornou“.

Klatovy, 29. dubna 2023

.....
PhDr. Mgr. David Franta, Ph.D.

Souhlasí s originálem
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra českého jazyka a literatury
Jedlička

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno diplomantky: **Mgr. Helena Zemanová**

Obor studia: učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor Čj-D

Název diplomové práce: **Využití prózy Petry Soukupové v literární výchově na 2. stupni ZŠ**

Jméno posuzovatele: PhDr. Mgr. David Franta, Ph.D. (KČJ FPE ZČU v Plzni)

Paní Mgr. Zemanová se ve své diplomové práci ujala nelehkého úkolu, a sice vysvětlit a na konkrétních příkladech z literárního díla současné prozaičky Petry Soukupové demonstrovat integrovanou výuku osobnostně sociální výchovy (OSV) a literární výchovy jako jedné ze tří složek předmětu český jazyk a literatura na 2. stupni ZŠ. Diplomantka vychází z komunikačně pojatého modelu, kdy má být literatura jako expresivní předmět, jenž má být v prostředí ZŠ oproštěn od nadbytečné/zbytečné akademičnosti; opírá se o monografie a studie Ondřeje Hníka, Ladislavy Lederbuchové, Marty Geruškové aj. S diplomantkou v zásadě souhlasím, vhodnějšími modely ve vyučování češtině a literární výchově na ZŠ jsou ty konstruktivistické, na SŠ spíše ty strukturalistické; na diplomantčině textu je dobře znát, že vychází z vlastní pedagogické praxe a učitelského nadšení, místy proto odborný výklad spíše k eseji, ale oba tyto útvary jsou pro tento typ kvalifikační práce relevantní.

Diplomová práce je v mnoha ohledech velmi inspirativní, je to vyzrálý text, jenž svědčí o tom, že jeho autorka je přemýšlivá a výborná češtinářka. Určitá tvrzení kolegyně Zemanové jsou ovšem zavádějící:

1) Integrace literární výchovy je z hlediska expresivity předmětu funkční s hudební nebo výtvarnou výchovou, ale s dějepisem už toto rozporuji, protože dějepis je předmět po těch všech reformních úvahách o vyučování dějepisu i v uskutečněných revizích vzdělávacích plánů (např. ve Švédsku) předmět naukový. Kolegyně se v otázce integrace měla opřít o základní monografii, viz PODROUŽEK, Ladislav. *Integrovaná výuka na základní škole*. Plzeň: Fraus, 2002, i o můj historický přehled integrace ČJL od počátku 20. st. do současnosti, viz FRANTA, David. *Modelování integrované výuky předmětu český jazyk a literatura (přednosti a limity)*. In ČECHOVÁ, Marie, SPĚVÁČKOVÁ, Martina (eds.). *Od praxe k teorii a zpět ve vyučování češtině*. Plzeň: ZČU, 2019, s. 116–133.

2) Souhlasím s jednosměrnou integrací literárních ukázek do dějepisu než dějepisu do literatury na základní škole (zásada Ladislavy Lederbuchové), ale nikoliv již s tvrzením, že integrace literárních ukázek by měla probíhat do jazykového a slohového vyučování také jen jednosměrně a nikdy naopak. Jazyk je základním stavebním materiálem literatury, a ačkoliv interpretace zaměřená na zkoumání formální stránky textů většinu žáků odrazuje, jak vyplývá z Valova výzkumu (s. 26), je její postupné dávkování nejvhodnější cestou připravit půdu k vyučování ČJL na SŠ. Konstruktivismus je založen na konstruktech vyplývajících z textu, převážně z jeho tematického plánu, ale poučenější čtenář si všímá také jazykového plánu, jenž vlastně osmyslňuje význam textu, čili ještě jinak: v literatuře nejde ani tak o obsah, ale spíše o formu (to před strukturalisty prokázali svou uměleckou praxí např. Baudelaire a prokletí básníci). Měla by zazníť také otázka, jak je možné, že žáci českých škol se ve čtenářské gramotnosti ve srovnání s jinými zeměmi neustále zhoršují, byly-li zavedeny různé hravé konstruktivistické principy do většiny českých škol již před mnoha lety.

3) Souhlasím, že literární text má obrovský potenciál svou formativní funkcí, lze v ní nacházet jistě modelové nebo vzorové situace jedinců, ale tato funkce by neměla upozadit funkci estetickou, aby se totiž nestala jen prostředkem různých jiných neliterárních aktivit či aktivismu. Dobrá je myšlenka, že při integraci literární výchovy a OSV mají být definovány 2 cíle, ale primárním cílem by měl vždy zůstat cíl literárněvýchovný, nezůstane-li jím, bude pak podle mého soudu literární výchova náchylnější k jistým dezinterpretacím různého charakteru.

Po výstižné charakteristice poetiky próz Petry Soukupové následují plány výukových lekcí kolegyně Zemanové, ty jsou podrobně popsány, jsou definovány jejich cíle, metody, formy vyučování, odkazuje k RVP ZV. Tyto pasáže tvoří druhé jádro kvalifikační práce.

Ohledně kompozice práce bych seznam zkratk vložil až na konec, před úvodem je to nestandardní. Způsob referování k odborné literatuře není v podání kolegyně Zemanové neproblematický, u časopiseckých studií je třeba vždy uvádět stránkové rozpětí a u kolektivní monografie je třeba uvést konkrétní kapitolu i s uvedením autora, tedy nestačí napsat např. STUHLÍKOVÁ, Iva a Tomáš JANÍK. *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 403–404, ale správně má být: SLAVÍK, Jan, NEDĚLKA, Michal, VALENTA, Josef, HNÍK, Ondřej, BRÜCKNEROVÁ, Dana a Kateřina DYTRTOVÁ. *Didaktiky expresivních oborů: tvorba a její reflexe ve výchově a vzdělávání*. In: STUHLÍKOVÁ, Iva, JANÍK, Tomáš a kol., *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 361–422, zde s. 403–404. Ve výňatcích z literárních děl je třeba zásahy editora vkládat do hranatých závorek.

Sporadicky se v diplomové práci objevují překlepy nebo chyby, např. na s. 17 *kubikulární dokument* > *kulikulární*; s. 23 *jakoby měla výuka* > *jako by měla výuka*; s. 24 *apodobám* > *a podobám*; s. 26 [...] *dobává však, že „Při [...]* > *že „při [...]*, s. 62 *nevinou hrou* > *nevinnou*.

Díky vlastní praktické zkušenosti ve školním prostředí vidí paní Mgr. Zemanová problematická místa v RVP ZV, umí se vyznat nejen v textech literárních, ale i odborných, umí myšlenky adekvátně formulovat. I přes výše uvedené výhrady k diplomové práci, jež většinou pramení z jiného pohledu, a sice stále ještě gymnazijního učitele češtiny a ve vyučování strukturalisty s novohistorickými inovacemi, hodnotím práci jako „výbornou“.

Klatovy, 29. dubna 2023

.....
PhDr. Mgr. David Franta, Ph.D.

Souhlasí s originálem
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra českého jazyka a literatury
Jedlička